

Toespraak van Piet Baane 4 mei 2013 bij het Joods Monument

Op de plek waar we nu staan, was vroeger vlak hiernaast de ijsbaan. Daar schaatste ik met mijn vriendjes en 's avonds was de baan verlicht en in het ijsclubgebouw kon je warme anijsmelk of punch drinken.

Dat gezellige ijsclubgebouw diende op woensdag 30 september 1942 als verzamelpunt, van waaruit de laatste Joden uit Alphen werden afgevoerd hier naar het station, richting Westerbork. Daar stonden de treinen klaar voor vertrek naar de vernietigingskampen Auschwitz en Sobibor en zo kon het gebeuren dat de meesten van hen al binnen enkele dagen werden vergast in de ovens van Auschwitz.

Onder hen Maupie Hijmans. De avond voor die fatale datum 30 september had ik nog met hem gespeeld in de omgeving van de Van Boetselaerstraat, de straat waar ik ben opgegroeid. Ik herinner me nog dat ik in de namiddag even bij hem thuis binnen was in de Bloemhofstraat, waar zijn moeder woonde en zijn zus Fientje. Ik herinner mij ook nog dat de huiskamer vol stond met dozen en koffers.

De volgende dag begon ik het een beetje te begrijpen toen ik 's morgens zijn moeder voorbij zag komen, een handkar duwend met koffers er op. Maupie liep ervoor, alsof ze met vakantie gingen.... Alleen die soldaat die ernaast liep met een geweer, deed anders vermoeden.

Ik heb ze nagekeken tot ze de van Boetselaerstraat uit waren richting Ijsbaan. Toen besepte ik al dat dit verkeerd zou aflopen, maar wat doe je als jongetje van bijna tien jaar.

Dat gevoel van onmacht ben ik nooit meer kwijtgeraakt.

Er zijn herinneringen die blijven haken, ook in een kinderleven. Vijf dagen daarna, 5 oktober 1942 is Maup Hijmans vergast in Auschwitz.

Negen van de circa vijftig weggevoerde Alphense Joden vonden de dood in het vernietigingskamp Sobibor op de grens tussen Polen en de Oekraïne. Op 14 oktober 1943 maakten de Duitsers een eind aan een opstand van gevangenen in dit kamp waar minstens 175.000 Joden de dood vonden.

De Duitsers maakten de resten met de grond gelijk en lieten het gebied met naaldbomen beplanten, alsof Sobibor nooit had bestaan.

Het blijft schokkend te weten dat in grote delen van Europa de vernietiging van 6 miljoen Joden, maar ook van homo's, zigeuners, Jehova-getuigen nog altijd wordt doodgezwegen of ontkend en daarmee opnieuw voedsel wordt gegeven aan ongelijkheid, discriminatie en racisme.

Daarom is het nodig dat het verhaal uit de jaren 1933-1945 blijvend verteld en gehoord moet worden, al wordt dat steeds moeilijker omdat de groep mensen met de echte herinneringen steeds kleiner wordt.

Het gevaar is groot dat we al te gemakkelijk de neiging krijgen om onszelf te koesteren in de warme gloed van de verontwaardiging over het kwaad dat anderen toen deden. Maar het stelt ons wel een vraag: Wat zou ik toen gedaan hebben? Zou ik geprotesteerd hebben? En hebben anderen dat gedaan toen de laatste Joden uit Alphen werden weggevoerd?

Wie om zich heen kijkt ziet een wereld waarin dag in dag uit mannen, vrouwen en kinderen op gruwelijke wijze worden gedood: in oorlogen, in conflicten om ras, godsdienst of verschillen in de manier van denken. Oude en nieuwe nazi's duiken onder ons op. Soms openlijk, soms als dieven in de nacht die speculeren op de angst voor het eigen voortbestaan.

Willen we in de toekomst tot een leefbare samenleving komen waarin de rechten van ieder zijn gewaarborgd en discriminatie en racisme geen voedingsbodem vinden, dan zullen we moeten beginnen bij onszelf en onze eigen vooroordelen t.a.v. moslimmigranten en vluchtelingen opzij durven zetten. Doen we dat niet, laten we toe dat de rechten van wie met ons dit land bewonen, steeds meer in gedrang raken, dan zou deze wereld, onze wereld, in een woestijn kunnen veranderen, dor en onleefbaar, zoals Anne Frank haar wereld verloren zag gaan.

Herdenken moet om niet te vergeten dat klaarblijkelijk geen volk en geen beschaving te goed is voor het aller slechtste.

Herdenken moet om waakzaam te zijn en ons te blijven verzetten tegen die die algemeen-menselijke neiging anderen te diskwalificeren op grond van ras, geaardheid, godsdienstige overtuiging.

Herdenken moet om dat moeizame proces van verzoening tot stand te brengen.

Herdenken moet om niet te vergeten.